

ΟΛΙΓΑ ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩΣ ΛΙΤΙΤΣΗΣ

Ἡ ἐν τῷ Η' τόμῳ τῶν «Θρακικῶν» ὑπὸ τοῦ Μητροπολίτου Σάρδεων Γερμανοῦ δημοσίευσις τῶν Ἐπισκοπικῶν καταλόγων τῶν Ἐπαρχιῶν τῆς Βορείου Θράκης παρέχει ἡμῖν τὴν εὐκαιρίαν ὅπως προσθέσωμεν συμπληρωματικά τινα περὶ τῆς Μητροπόλεως Λιτίτσης, περὶ ἧς ἐλαχίστας δυστυχῶς πληροφορίας ἔχομεν.

N. Polakos

*Θρακίαι
τ. Σ. Β. 1939
r. 94-*

Α'. Γεωγραφικῶς. Ἔδρα τῆς Ἐκκλησιαστικῆς περιφερείας Λιτίτσης, μέχρι τῆς μεταθέσεως αὐτῆς εἰς Ὀρτάκιοι, ἦτο ἡ κομόπολις Λιτίτσα. Αὕτη ἀπέχουσα ἐν τέταρτον πλείονα τῆς ὥρας τοῦ Ὀρτάκιοι, κειμένου ΝΔ τῆς Ἀδριπόλεως καὶ εἰς ἀπόστασιν 40 περίπου χιλιομέτρων ἀπ' αὐτῆς, κεῖται εἰς τὰς παρυφᾶς διαπλαστικῆς τῆς Ροδόπης, ἔχουσα κλίμα εὐκραεῶς καὶ ἥπιον, δι' ὃ καὶ κατὰ τὸ θέρος διετέλει τερπνὸν θέρετρον πολλῶν οἰκογενειῶν, τῶσιν ἐξ Ἀδριπόλεως, ὅσῳ καὶ ἐξ ἄλλων μερῶν.

Β'. Ἱστορικῶς. Μολοντι ἐν τῇ Ἐκκλησιαστικῇ ἱστορίᾳ ἡ Λιτίτσα ὡς Λιοτίτζα ἀναφαίνεται ἀπὸ τα μέσα τοῦ Θ'. αἰῶνος, εἰς τὴν καθ' ὅλου ἱστορικὴν κοινίστραν τὴν ἐποχὴν ταύτην δὲν φαίνεται νὰ διαδραματίζη ρόλον τινα. Ἴσως λόγῳ τῆς γεωγραφικῆς τῆς θέσεως καὶ τοῦ ἀπομεμακρυσμένου αὐτῆς πάσης συγκοινωνιακῆς ἀρτηρίας. Τὸ γεγονός δὲμος ὅτι κατὰ τοὺς χρόνους τῶν μεγάλων καὶ ἀλλεπαλλήλων Βουλγαρικῶν καὶ ἄλλων ἐπιδρομῶν ὑπῆρξεν ἔδρα Ἐπισκοπικῆ, ὅτι μετὰ τὸν θάνατον Ἀνδρονίκου τοῦ Παλαιολόγου, βραδύτερον, προήχθη εἰς Μητροπολιν, σημεῖον, ὅτι συνεκέντρον τότε περὶ ἑαυτὴν σπουδαῖον ἑλληνικὸν πληθυσμὸν καὶ ὅτι ὡς κέντρον ἑλληνικὸν ὄχυρον¹⁾ ἐνδιεφέρθη ὅπως δὴποτε διὰ τὰ πράγματα τοῦ Κράτους, ὑποστᾶσα καὶ αὐτὴ τὴν τύχην τῶν ἄλλων ἑλληνικῶν περιοχῶν, λεηλατηθεῖσα καὶ ἐρημωθεῖσα παντελῶς. Ἦδη ἐπὶ Ἰωάννου Καντακουζηνοῦ τοῦ ΣΤ', στεφθέντος βασιλέως ἐν Διδυμοτείχῳ τῷ 1341, βλέπομεν αὐτὴν μετέχουσαν τῶν μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τοῦ Αὐτοκράτορος Ἰωάννου τοῦ Ε'. διενέξεων, ταχθεῖσα διὰ τοῦ ἄρχοντος αὐτῆς μὲ τὸ μέρος τοῦ δευτέρου. «Ἐκεῖνοι δὲ ὑπ' ἐνδείας ἀναγκαζό-

1) Δυτικῶς καὶ εἰς ἀπόστασιν ὥρας περίπου, ἐπὶ τῆς κορυφῆς ὑψηλοῦ βουνοῦ, σφύζεται ἐν καλῇ ὁπωσοῦν καταστάσει φρούριον ὀνομαζόμενον σήμερον Παλαϊκαστρον (τ. Χισαρλίκ), ἐν ἑκ τῶν πολλῶν κτισμάτων τοῦ Ἰουστινιανοῦ.

μενοι καὶ τῶν ἄλλων φοβερωτάτων κατατολμῶν πεζοὶ τε δλίγω πλείους διακόσιοι καὶ ἑκατὸς ἐλάττους τούτων πρὸς ἀρπαγὴν τῆς πόλεως ἐξεληθόντες οὕτως ὑπὸ σφοδροῦ κατελήφθησαν χειμῶνος, ὡς ἀναγκασθῆναι αὐτόμολοι πρὸς τοὺς πολεμίους ἀφικέσθαι, ἐκλείποντες ἤδη ὑπὸ κρύους. Οἱ μὲν οὖν πεζοὶ πάντες ὁμοῦ πρὸς **Λίτιζαν** πολίχνην ἐλθόντες, ἐπεὶ ὁ τῆς πόλεως ἄρχων τὰ βασιλέως κρύφα ἠρημένος ἦν, ἐν μιᾷ οἰκίᾳ τοὺς ἄνδρας κατακλείσας, ὡς φρουρεῖσθαι δῆθεν, πυρὶ τε ἀνακτησάμενος καὶ τῇ ἄλλῃ τῶν ἀναγκαίων χορηγία μετὰ τρίτην ἡμέραν ἐκὼν εἶναι ἐνεδίδου αὐτοῖς πρὸς τὸν δρασμόν· καὶ διαδράντες ὁμοῦ πάντες αὐθις εἰς Διδυμότειχον ἐπανεῖκον»¹⁾).

Κατὰ τὴν κατάκτησιν τῆς Θράκης ὑπὸ τῶν Τούρκων, ἐπισυμβᾶσαν μετὰ τὸ 1360, ἡ Λίτισα ἠκολούθησε τὴν τύχην τῶν λοιπῶν πόλεων καὶ περιφερειῶν. Ἐλεηλατήθη καὶ αὐτὴ καὶ ἠφανίσθη. Πόσον διήρκεσεν ἡ ἀφάνεια αὐτῆς ἄγνωστον. Ἀνηγέρθη ὅμως βραδύτερον καὶ ἐπφκίσθη μάλιστα καὶ ὑπὸ Τούρκων ὡς ἀποδεικνύεται ἐκ τῶν σωζομένων λειψάνων τουρκικῶν μνημάτων παρὰ τὴν θέσιν ὀνομαζομένην διὰ τοῦτο «Τουρκολήμορα» κειμένην ἔξω καὶ βορείως τῆς κωμοπόλεως παρὰ τὴν πρὸς τὴν Μονήν τοῦ Ἁγ. Κωνσταντίνου ἄγουσαν ὁδόν. Οἱ πρώτοι ὅμως Τούρκοι οὐτοὶ ἐξέλειπον ἐνωρίς. Πότε ἀκριβῶς καὶ διετί ἄγνωστον. Ἴσως διότι εὐρέθησαν ἐν μέσῳ καθαρώς ἑλληνικοῦ περιβαλλοντος καὶ ἴσως ἀκόμη διαπικατὰ τοὺς πρώτους τῆς κατακτίσεως χρόνους ὁ ἐξισλαμισμὸς τῆς υπαίθρου δὲν εἶχε λάβει τὴν ἔκτασιν, τὴν ὁποῖαν ἔλαβεν ἀργότερον, ὥστε νὰ χρησιμεύῃ ὡς ἔρεισμα τῶν εἰς τὰς πόλεις καὶ κωμοπόλεις ἐγκατασταθέντων Τούρκων. Πάντως ἡ Λίτισα ἀπὸ δύο καὶ πλέον αἰῶνων καὶ μέχρις ἐσχάτων ἦτο ἀμυγῶς Ἑλληνική.

Ἐν Λιτίτῃ τὸ πάλαι ὑπῆρχον θερμαὶ ἱαματικαὶ πηγαὶ²⁾. Εἰς τὰς πηγὰς αὐτάς, λέγει μία παράδοσις, συνέρρεον ἀργότερον ἐκτὸς τῶν ἄλλων καὶ πολλοὶ Τούρκοι ἐκ τῶν χωρίων τῆς Ροδόπης, οἱ ὁποῖοι κατὰ τὴν λῆξιν τῆς περιόδου μετὰ τὴν ἀποθεραπείαν των, ἀντὶ νὰ ἐπιστρέψωσιν εἰς τὰ ἴδια, ἐτρέποντο εἰς παντοίας βιαιοπραγίας καὶ πιέσεις κατὰ τῶν κατοίκων τῆς Λιτίτσης. Καὶ ἐπειδὴ τὸ τοιοῦτον ἐπανελαμβάνετο καθ' ἕκαστον ἔτος οἱ κάτοικοι τῆς κωμοπόλεως ἀπεφάσισαν καὶ κατέχωσαν τὰς πηγὰς ταύτας³⁾. Ἴχνη τῶν πηγῶν τούτων σφύζονται μέχρι σήμερον κείμενα εἰς τὴν θέσιν «Χριστός».

Μελέτιος ὁ Ἀθηνῶν ἐν τῇ Γεωγραφίᾳ αὐτοῦ⁴⁾ εἰς τὸ περὶ Θράκης

1) I. Καντακουζηνοῦ Ἱστοριῶν Βιβλ. III. 57.

2) Διὰ τοῦτο καὶ οἱ Τούρκοι ὠνόμασαν αὐτὴν Λίτζια.

3) Πρβλ. Ἀνατολικὴ Ἐπιθεώρησις 1884 ἀριθ. 51.

4) Θράκη 12, σελ. 102.

κεφάλαιον ὁμιλῶν περὶ τῆς Λιτίτσας λέγει «Λίτιτσα, μεθ' ἑσθλὸν Ἀρχιεπισκόπον, **κοινῶς Ἀρβανιτοχώρι**». Ἡ ἐπωνυμία τῆς Λιτίτσας ὡς Ἀρβανιτοχώρι δὲν εἶναι τυχαία. Μία ἱστορική παράδοσις ἀναφέρει ὅτι, ὅτε ἐπὶ Σουλτάν Σελίμ, βασιλεύσαντος κατὰ τὸ 1550 καὶ ἐξῆς, ἀνεγείρετο ἐν Ἀδριπόλει τὸ ἐξ ὀνόματος αὐτοῦ ἀποκληθὲν περικαλλὲς τζαμίον Σουλτάν Σελίμ, ὡς κτίσται ἐχρησιμοποιήθησαν καὶ πολλοὶ Ἕλληνες ἐκ τῆς Δυτικῆς Μακεδονίας καὶ ἰδίως τῆς Ἡπείρου, οἱ ὅποιοι γενικῶς ἀπεκαλοῦντο Ἀρβανῖται. Οὗτοι μετὰ τὴν ἀποπεράτωσιν τοῦ τζαμίου ἐζήτησαν παρὰ τοῦ Σουλτάνου ὅπως δοθῆ ἑαυτοῖς ἰδιαιτέρον μέρος πρὸς ἐγκατάστασιν αὐτῶν καὶ τῶν οἰκογενειῶν των, ὡς τοιοῦτον δὲ ἐδόθη αὐτοῖς ἡ Λιτίτσα καὶ τὸ Ὀρτάκιοι¹⁾, ἔνθα καὶ ἐγκατεστάθησαν, ἀποβάντες οὕτω οἱ κυριώτεροι ἄποικοι τῶν πολλάκις καταστραφειῶν δύο κομποπόλεων τούτων. Μέχρι τῆς μεταναστεύσεως διεσφύζοντο εἰς ἀμφοτέρας οἰκογένειαι φέρουσαι τὸ ἐπώνυμον «Ἀρβανῖται».

Ἡ Λιτίτσα κατεστράφη καὶ ὑπὸ τῶν Κιρτζαλίδων τῷ 1790, διασκορπισθέντων τῶν κατοίκων της. Ἀνηφόρη ὅμως καὶ πάλιν καὶ ἐπφκίσθη ἔνωρίς, ἀποβάσα μία ἀνθοῦσα κομποπολις μέχρι τῶν Βαλκανικῶν πολέμων, ὅποτε ἐπιδικασθεῖσα διὰ τῆς Σπυθίτης τοῦ Βουκουρεστίου εἰς τοὺς Βουλγάρους, ἐγκατελείφθη ὑπὸ τῶν κατοίκων της προσφυγόντων εἰς τὴν Ἑλλάδα.

Γ' **Ἐκκλησιαστικῶς**. Ὡς Ἐπισκοπὴ πρώτην φοράν ἡ Λιτίτσα, ὡς Λιοτίτσα²⁾, ἀναφαίνεται ἐν ταῖς ἀναγραφαῖς (notitiae) τοῦ βασιλέως Λέοντος ΣΤ' τοῦ Σοφοῦ (886—912). Κατὰ τὴν ἐπιγραφὴν (notitia 3) «Τάξις πρωτοκαθεδρίας τῶν ὑπὸ τὸν Ἀποστολικὸν θρόνον Κων]πόλεως τελούντων Μητροπολιτῶν καὶ τῶν ὑπ' αὐτοὺς Ἐπισκόπων» ἡ Λιτίτσα κατέχει τὴν δευτέραν θέσιν ὡς Ἐπισκοπὴ ὑπὸ τὸν Φιλιππουπόλεως ἔχοντας δέκα ἐν ὄλῳ Ἐπισκοπὰς ἦτοι α') τὸν Ἀγαθονικεῖας, β') Λιοτίτζης, γ') Σκουταρίου, δ') Λεύκης, ε') Βλέπτου, στ') Δραμίτσης, ζ') Ἰωαννίτζων, η') Κωνσταντείας, θ') Βελικίας καὶ ι') τὸν Βουκούβων³⁾. Κατὰ τὴν ἐποχὴν αὐτὴν καὶ μέχρι τῆς Ἐκθέσεως τοῦ βασιλέως Ἀνδρονίκου τοῦ Παλαιολόγου τοῦ γέροντος (1283—1328) «ὅπως νῦν ἔχουσι τάξεως αἱ ὑποκείμεναι Μητροπόλεις τῷ Πατριαρχικῷ θρόνῳ Κων]πόλεως» (notitia 11) ἐξηκο-

1) Περὶ τούτου ἀναφέρομεν πλείονα εἰς τὴν πραγματείαν ἡμῶν περὶ Ὀρτάκιοι.

2) Καὶ Λιοτίτσα Heinrich G e l z e r: Notitiae Episcoporum ἐν Κῶν. Bayerische Akademie der Wiss. Abhandlungen der Philos-Philol. Ke Bd 21 (1901) σελ. 557 (Σ. Θ.).

3) Le Quien: Τόμ. Α'. σελ. 1167—1168.— Οἰκονόμου Κ.: Περιγραφὴ τῆς Ἐπαρχίας Φιλιππουπόλεως σελ. 15.